

УДК 378.14

МОНІТОРИНГ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ТРУДНОЩІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

© 2014

О.Л. Дурманенко, асистент кафедри педагогіки, аспірант

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Анотація: В статті аналізується ефективність організації виховної роботи, яка передбачає досягнення прогнозованого результату оптимальним шляхом з урахуванням витрачених зусиль та часу і залежить від визначення мети, змісту, форм організації, умов функціонування. Ефективність (якість) організації виховної роботи у вищому навчальному закладі відображає ступінь відповідності результату поставленій меті.

Ключові слова: моніторинг, педагогічний моніторинг, моніторинг організації виховної роботи.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що проблемі моніторингу організації виховної роботи присвячена незначно кількість наукових досліджень. А відтак, потребує конкретизація самого поняття моніторингу організації виховної роботи як педагогічної категорії; невизначеними на сьогодні залишаються структура цього поняття та процедура його проведення; необґрунтованим є змістово-процесуальний інструментарій реалізації моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах. Практика діяльності вищих навчальних закладів свідчить про те, що незначна кількість суб'єктів педагогічного процесу у вищому навчальному закладі вміють ефективно здійснювати моніторинг організації виховної роботи, аналізувати його результати, вносити корективи в організацію виховної роботи та оновлювати її;

більшості з них властиве поверхнєве уявлення про моніторинг як діагностику рівня виховної роботи у вищому навчальному закладі, пасивність у реалізації цього процесу, відсутність умінь аналізувати результати та прогнозувати й моделювати нові виховні системи. Очевидно, що це негативно відображається на досягненнях викладачів і студентів як у процесі навчання, так і в професійній діяльності.

Аналіз досліджень проблеми. У психолого-педагогічній літературі чимало праць вітчизняних та зарубіжних фахівців присвячені загальним питанням використання моніторингу в педагогічних дослідженнях (В. Беспалько, Н. Вербицька, В. Гузеєв, Н. Держкова, Г. Єльнікова, Є. Заїка, В. Кальней, В. Лізинський, О. Локшина, О. Майоров, О. Орлова, С. Подмазін, В. Хлебніков, С. Шишов та ін.).

Специфіку виховної роботи вищого навчального закладу розкривають дослідження Л. Байкової, О. Божко, Л. Белової, О. Білик, В. Волкової, О. Гречаник, Л. Зуєвої, В. Караковського, О. Кондратюк, С. Полякова, Г. Троцько, М. Удовенко та інших учених.

У наукових доробках М. Аузіної, О. Вороніна, Г. Голуб, Е. Зеєра, В. Зубко, К. Кайданова, В. Копелева, Г. Пальм, І. Підласого, Л. Рибалко, С. Савченко Г. Цехмістрової, В. Циби та інших учених висвітлюється сутність, особливості та компоненти освітнього моніторингу, аналізуються засоби його здійснення. У свою чергу, питання про концептуальні основи моніторингу виховання порушують у своїх наукових працях О. Бикова та А. Денисенко. Педагогічний моніторинг як складову управління виховним процесом досліджує О. Коберник. Моніторинг діяльності суб'єктів та об'єктів освітнього процесу досліджують Г. Єльнікова і П. Матвієнко. Загальні питання педагогічного моніторингу розглядає С. Подмазін.

Відсутність системних наукових досліджень із проблеми моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах загострює *суперечності* між: потребою отримання та узагальнення даних про якість виховної роботи та відсутністю цілеспрямованого моніторингу стану її

організації у ВНЗ; між наявним змістово-процесуальним інструментарієм проведення моніторингу виховної роботи і компетентністю фахівців, покликаних організувати цю роботу; між необхідністю отримання інформації щодо результативності організації виховної роботи у вищому навчальному закладі та нерозробленістю методичного забезпечення її моніторингу.

Отже, недостатня теоретична і практична розробленість проблеми, необхідність повнішої реалізації потенційних можливостей моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах зумовили вибір проблематики нашої статті, *метою* якої є аналіз труднощів у проведенні моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах і окреслення основних шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Для з'ясування реального стану досліджуваної проблеми і водночас виявлення труднощів у проведенні моніторингу організації виховної роботи нами було проведено експериментальне дослідження [1, 20]. Нами доведено, що великий потенціал для формування належного (достатнього) рівня моніторингу організації виховної роботи у вищому навчальному закладі закладено в мотивації майбутньої професійної діяльності, оскільки *навички та вміння проведення моніторингу ми розглядаємо як одну із важливих складових професійної підготовки та особистісного становлення майбутнього фахівця.* Отже, велику увагу необхідно приділяти розвитку мотиваційного структурного компоненту моніторингової діяльності.

Дослідження доводить, що мотиви проведення моніторингу організації виховної роботи доцільно розглядати у двох площинах: *як засіб реалізації цього процесу та як його мету і результат.* Це означає, що, здійснюючи моніторинг організації виховної роботи у вищому навчальному закладі, ми маємо спиратися на провідні для студентства і викладачів цінності та мотиви і переконливо доводити прямолінійну залежність їх реалізації від досвіду ефективної педагогічної взаємодії. З іншого боку, у ході моніторингу організації виховної роботи у вищому навчальному закладі доцільно

акцентувати увагу на формуванні соціально та професійно значущих смислів і мотивів, на необхідності особистісного зростання суб'єктів виховної роботи як її результату.

Аналіз результатів дослідження показує, що суб'єкти моніторингової діяльності працюють над удосконаленням об'єктивної самооцінки, формуванням свої організаторських здібностей. Водночас доведено необхідність зосередження уваги на розвитку регулятивних, комунікативних умінь, необхідності створення таких ситуацій у виховному процесі, які б забезпечували набуття досвіду міжособистісної взаємодії, зростання рівня самоактуалізації.

У ході експериментального дослідження було також з'ясовано, що суб'єкти моніторингової діяльності зазнають труднощів у виборі методів проведення моніторингу, його інструментарію, у визначенні мети та завдань. Рівень моніторингових знань та умінь ще недостатній для якісного проведення моніторингу організації виховної роботи. Зазвичай суб'єкти виховної роботи не вміють аналізувати її результати, корегувати та моделювати оновлену структуру виховної роботи.

Узагальнюючи та аналізуючи одержані кількісні та якісні результати експериментального дослідження, ми визначили наступні найбільш поширені *труднощі та помилки* у проведенні моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах.

1. Суб'єкти моніторингової діяльності (як викладачі, так і студенти) недостатньо володіють моніторинговими знаннями, уміннями та навичками його проведення; не вміють чітко визначити змістові та процесуальні критерії та показники, обрати дієві методи його реалізації та ін..

2. Часто суб'єкти моніторингової діяльності, маючи належні моніторингові знання й теоретично усвідомлюючи процедуру проведення моніторингу, не можуть ці знання застосувати на практиці; не мають належного матеріально-технічного та методичного забезпечення.

з. Зазвичай результати моніторингу відображаються лише у звіті, не аналізуються; не вносяться корективи в організацію виховної роботи і не проектується модифікована система організації виховної роботи.

Отже, висновки, сформульовані нами за результатами дослідження, дають можливість не тільки аналізувати реальний стан поставленої проблеми, але й визначити та обґрунтувати педагогічні умови моніторингу організації виховної роботи у вищому навчальному закладі, модель їх реалізації.

Насамперед, *уточнимо* сутність, особливості моніторингу як засобу оптимізації стану організації виховної роботи у вищих навчальних закладах, який сприяє самоактуалізації, особистісному та професійному зростанню суб'єктів моніторингу організації виховної роботи. Конкретизуємо також поняття «*моніторинг організації виховної роботи у вищому навчальному закладі*» як процес постійного науково обґрунтованого, діагностико-прогностичного спостереження та самоспостереження за станом, розвитком організації виховної роботи у вищому навчальному закладі з метою оптимального вибору виховних цілей, завдань і засобів їх вирішення задля досягнення ефективного результату.

Педагогічними умовами моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах нами визначено: компетентність суб'єктів моніторингової діяльності (викладачів і студентів) для належної реалізації моніторингу організації виховної роботи у вищому навчальному закладі; забезпечення суб'єктів моніторингової діяльності змістово-процесуальним інструментарієм та інформаційно-методичним оснащенням; системний аналіз суб'єктами моніторингової діяльності результатів моніторингу, їх оцінка та коригування організації виховної роботи задля її оптимізації.

Під компетентністю суб'єктів моніторингової діяльності ми розуміємо глибоку їх обізнаність з теоретичними основами моніторингу та виховної роботи, здатність якісно проводити моніторингову діяльність, аналізувати її результати та здійснювати їх коригування з метою виведення організації виховної роботи на якісно новий рівень.

Модель реалізації визначених нами педагогічних умов моніторингу подано на рис.1. Дана модель є системою організації та проведення моніторингу, включення в яку викладачів і студентів (тобто суб'єктів моніторингової діяльності, вони ж є і суб'єктами виховної роботи) забезпечує його ефективність; у моделі відображені основні етапи проведення моніторингу, методологічні підходи до його реалізації у вищих навчальних закладах, зміст, форми, методи та педагогічні умови його ефективності, а також результат – достатній рівень моніторингу організації виховної роботи у ВНЗ.

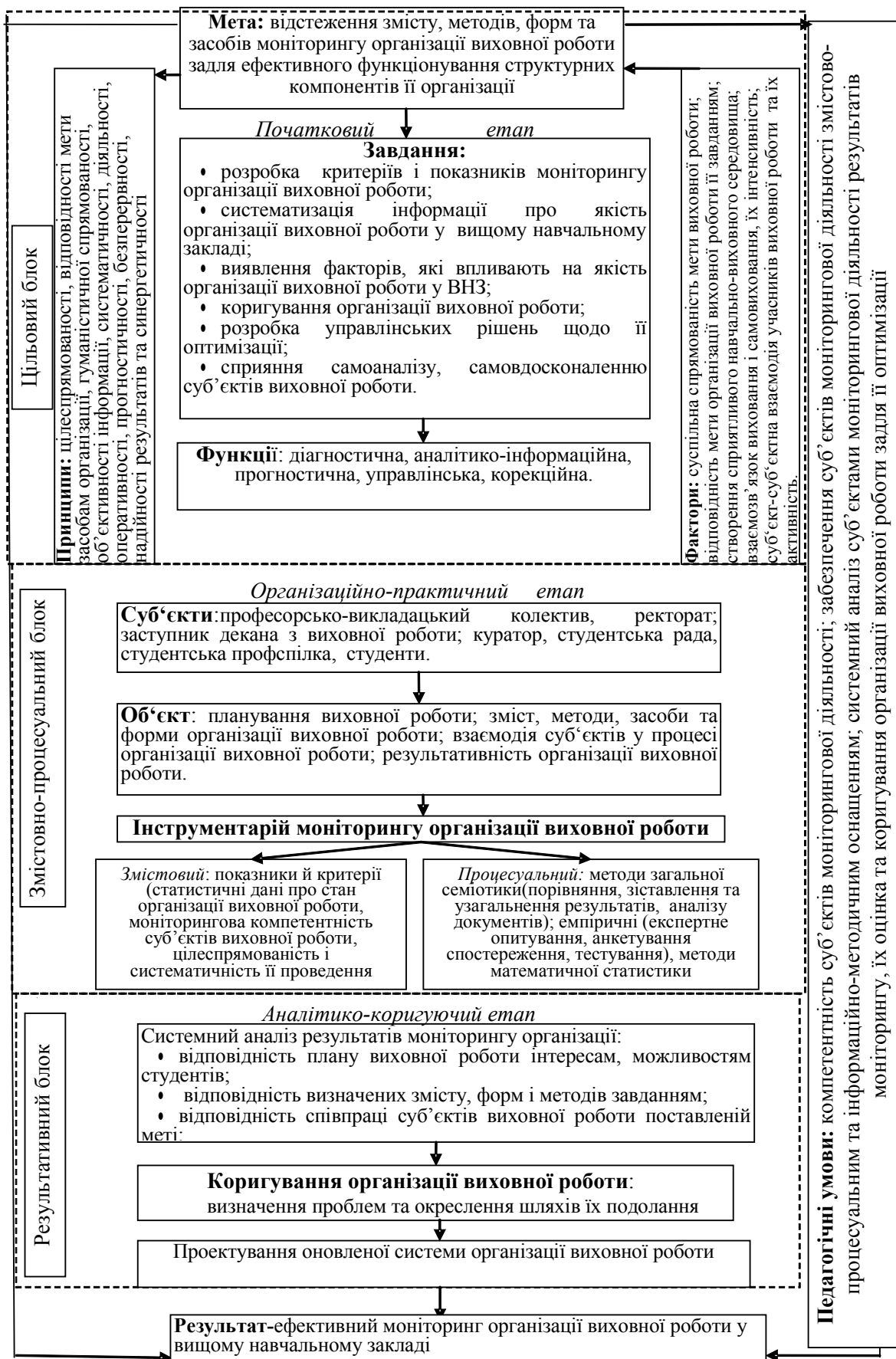

Рис.1. Модель реалізації педагогічних умов моніторингу організації виховної роботи у ВНЗ

Для ефективності нами розроблено систему критеріїв та показників дослідження моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах: *мотиваційний* (усвідомлене визначення суб'єктами виховної роботи мотивів здійснення моніторингу її організації), *пізнавальний* (наявність моніторингової компетенції у суб'єктів педагогічного процесу), *практичний* (наявність практичних умінь проведення моніторингу організації виховної роботи з дотриманням вимог до нього), *результативний* (аналіз результатів моніторингу та їх оцінювання), *коригуючий* (коригування організації виховної роботи задля зростання її ефективності).

Мету моніторингу організації виховної роботи ми вбачаємо у якісному відстеженні ефективності застосовуваних педагогічних засобів задля *чіткого функціонування усіх структурних компонентів організації виховного процесу у вищому навчальному закладі з метою особистісного зростання студентів та студентського колективу в процесі виховної роботи.*

Протягом усього навчального року створюється певна база даних з організації виховної роботи, яка збирається за блоками і класифікується за певною системою. Створення такої бази є необхідною умовою для аналізу організації виховної роботи, який у свою чергу може бути підставою для постановки нових цілей [2,16].

Основне завдання моніторингу організації виховної роботи полягає в тому, щоб сприяти самоаналізу, самооцінці її суб'єктами власної діяльності й діяльності, спільної з громадськістю [3,6].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Якість сучасної освіти визначена пріоритетним напрямом державної освітньої політики, а науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності освітніх реформ названі обов'язковими елементами модернізації професійної підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах України [4]. А відтак важливим і актуальним є на сьогодні опрацювання нових стратегій діяльності педагогічних колективів вищих навчальних закладів щодо забезпечення прогнозування якості організації навчально-виховного процесу, впровадження системи

моніторингу задля мобілізації зусиль педагогів і студентів на його оптимізацію. Інформація, отримана у ході моніторингу, дасть змогу своєчасно виявляти негативні чинники, запобігати їх виникненню, організувати й вдосконалювати виховний процес, прогнозувати умови, за яких молодь мала б змогу здобувати висококваліфіковану вищу освіту.

Нами визначені такі умови задля оптимізації моніторингу організації виховної роботи у вищих навчальних закладах: моніторингова компетентність суб'єктів педагогічного процесу у ВНЗ; їх забезпечення моніторинговим інструментарієм та інформаційно-методичним його оснащенням; системний аналіз викладачами і студентами ВНЗ результатів моніторингу, їх оцінка; коригування організації виховної роботи з метою проектування нових змісту, форм і методів її організації та успішної реалізації.

Подальшого наукового дослідження потребують розробка діагностики рівня проведення моніторингу, обґрунтування механізмів і процедури проведення моніторингу якості організації та результативності виховної роботи у вищих навчальних закладах.

Список літератури:

1. Дурманенко О. Моніторинг організації виховної роботи в університеті: дослідно-експериментальна програма – Луцьк: Вежа-Друк, 2011. – 84с.
2. Лукіна, Т. О. Моніторинг як механізм інформаційного забезпечення управління якістю освіти / Т. О. Лукіна. - С.16-20 Вісник. Тестування і моніторинг в освіті/ Гол. ред. Раков С.А. - Харків : Факт, 2005.
3. Барна М. Шкільний моніторинг як засіб якісних змін в освіті / Барна М. // Управління освітою. – 2001. - № 3. – С. 6 - 7.
4. Про Національну доктрину розвитку освіти / Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>.